Speech Max vd Berg op PvdA Partijraad Zutphen 29-9-1984

1. Vijf weken geleden herdachten we in Zwolle dat de demokratisch-socialistische beweging in Nederland haar negentigste verjaardag vierde.

Een stroom van publikaties over een roemruchte geschiedenis kwam op ons af. Kennis van de geschiedenis van de beweging is onmisbaar om onze eigen tijd beter te kunnen begrijpen.
Opvallend is wel dat er, terecht, veel aandacht is voor de beginperiode zo tot 1918 en uiteraard voor het tijdperk van na de oorlog. Maar veel minder voor de dertiger jaren. Ja, Colijn kennen we allemaal nog, maar wat wilden onze eigen voormannen Vorrink en Vos in die tijd? Een tijd die juist zo leerzaam is voor ons optreden nu, tegenover de problemen van vandaag.
Toen werd in volle omvang duidelijk wat vandaag onverkort opnieuw geldt: we zijn een demokratisch-socialistische beweging, demokratie en socialisme, beide zijn ons evenveel waard, demokratie en socialisme, twee zijden van één medaille.

2. De ondergang van het parlementair-demokratische systeem in Duitsland, in 1933, betekende het verdwijnen van elk uitzicht op een socialistische maatschappij daar. Met dat vreselijke beeld uit Duitsland voor ogen werd de SDAP hier zeer gespitst op tekenen en geluiden die wezen in de richting van ondemokratie en anti-parlementarisme.
De toenmalige partijleiding begreep dat het groeiende gevoel van ongeloof in de politiek pas echt bestreden kon worden door de presentatie van een konkreet socialistisch sociaal-ekonomisch perspektief in die tijden van zware krisis.
Dat werd het Plan van de Arbeid. Een plan dat ook de eigen ontmoedigde partij zeer veel elan gaf.
En het bleef niet bij papier, overal in het land werden zogenaamde Bureaus van Actie en Propaganda opgericht. En het blad dat werd gevent vatte alles nog eens samen in de naam, 'Vrijheid, arbeid, brood'.

3. Natuurlijk hebben we anno 1984 een andere maatschappij in Nederland dan toen. Maar al is er bijna altijd brood, arbeid is niet steeds voorhanden. En een parallel met de jaren dertig is de uitzichtloze langdurige werkloosheid voor zeer velen, met alle maatschappelijke verloederingseffekten vandien.

4. Het kabinet Lubbers lijkt het als een blijvend tijdverschijnsel te accepteren. Zijn ekonomisch recept reikt verder dan het financieringstekort.

Het is zo herkenbaar voor wie het doorziet: trekken van ekonomisch revanchisme, terug naar de oude machtsverhoudingen, terug naar het vrije spel der krachten.
En op deze verderreikende en dieperliggende motieven past het met name in CDA-kringen opkomende neo-moralisme: herstel van de traditionele maatschappelijke waarden en normen.
Maar dat is wel regeren met je rug naar de toekomst! Want waar blijven de antwoorden op indringende vragen van een samenleving die worstelt met ekonomische en maatschappelijke scheefgroei? Een samenleving, die ondanks de schijn van een ekonomisch keerpunt des te schrijnender de toenemende ongelijkheid ervaart.
Wat moet je met die enorme ontwikkelingen op het gebied van de technologie en de informatika? Dat eist toekomstgericht denken en handelen. Kijk hoe misschien meer nog dan op ekonomisch vlak zeker zo diep op kultureel vlak machtsverhoudingen en marges zo worden bepaald dat kansen op een herbergzame en leefbare samenleving dreigen te worden geblokkeerd.
Wat rest is een verscheurde samenleving, zonder verantwoorde individuele vrijheid, zonder bestrijding van ongelijkheid ondanks die hoge ontwikkeling.

5. Voor de PvdA en voor alle progressieve maatschappelijke bewegingen is dit alles een ernstige, boven partijpolitiek uitstijgende, bedreiging. Krisis en uitzichtloosheid bedreigen de politieke demokratie. We hebben de plicht om de krisis te bestrijden en de politieke demokratie te verdedigen. Er wordt wat verwacht van ons.
6. Waar ik razend om kan worden zijn de opmerkingen, ook uit eigen kring, dat het tijd wordt dat de partij eindelijk eens met een alternatief moet komen. Praten we soms onduidelijk, slaan mensen kategorisch bepaalde krantenpagina's over?

We hebben een heel goed antwoord op de werkloosheid veroorzakende krisis: onze eigen tweedekamerfraktie stelde een uitstekend beleidsalternatief op, doorgerekend door het Centraal Plan Bureau, beter bevonden dan het regeringsbeleid. In 1987 bijna 250.000 minder werklozen, de echte minima verbeterd in hun inkomenspositie, een ATV-beleid dat leidt tot een kortere werkweek in 1987.

7. Natuurlijk zijn we er nog niet en natuurlijk hebben we nog niet op alle vragen een

antwoord. Maar we zijn er druk mee bezig. De partij diskussieert over keuzes ten aanzien van het sociaal-ekonomisch beleid, over de vormgeving van het sociaal-ekonomisch leven. Daaruit moet helder te voorschijn komen, dat de PvdA eenmaal aan de macht, perspektief kan bieden aan al die mensen die nu het slachtoffer zijn en daardoor misschien het geloof in de politiek verloren hebben.

8. En laten we waakzaam zijn. Laten we toch alsjeblieft het kontakt met de mensen waarvoor we in de eerste plaats bezig zijn niet verliezen. Laten we ze erop wijzen dat ze niet moeten zwichten voor de gemakkelijke kwasi-oplossingen die een kleine harde kern die wantrouwen tegen het parlementaire systeem propageert en een door racisme gevoede haat tegen in Nederland levende etnische groepen koestert.

Op 12 juli 1983 werd in een groot aantal brievenbussen in Arnhem een pamflet met de volgende inhoud aangetroffen:

"Alle Turken met zwart haar, een Turkse naam en knoflooklucht dienen onze schone stad voor 1 augustus te verlaten. Zo niet, dan neemt de staat jullie eigendommen in beslag, jullie kinderen worden doodgeschoten, jullie vrouwen worden verkracht en de mannen zullen worden opgehangen. Ga dus weg nu je nog kunt."

Een geïsoleerd gebeuren? Slechts een gril van onze tijd?

Ongeveer gelijktijdig in Drachten aangetroffen leuzen als "Alle nikkers naar Auschwitz" en "Auslander raus" helpen ons snel uit de droom. De jaren '30 doemen op!

In de strijd die alle demokratische partijen en maatschappelijke organisaties in ons land gezamenlijk voeren tegen het kwaad van het opkomend racisme zullen we onze eigen specifieke bijdrage aan de verdediging van de politieke demokratie moeten leveren.

9. Fraktie en partijbestuur hebben zich daarover de afgelopen periode opnieuw beraden en komen tot een gezamenlijke lijn.

Meer dan ooit zal de PvdA duidelijk moeten maken dat zij het serieus meent als ze zegt dat verschillende etnische groepen een volwaardige plaats in de maatschappij toekomt.

Dat kan zij ondermeer doen door de eigen organisatie voor deze groepen toegankelijker te maken en daar waar de kans zich voordoet soms onbedoelde uitingen van achterstelling tegen te gaan. Denk aan problemen op de woningmarkt!

Tegelijkertijd zal de PvdA tegenover racisme een aktieve houding moeten innemen. Dat kan op lokaal niveau door vooroordelen te weerspreken en uitingen van georganiseerd racisme trachten te voorkomen. De afdelingen
Almere, Amsterdam-Oost en Rotterdam geven prima voorbeelden. Kijk ook naar burgemeesters als Lammers en Lems.
Racistisch materiaal aan de rechter voor te leggen. Het Openbaar Ministerie tot een aktievere rol te zien krijgen.

10. De PvdA zal moeten aangeven tot hoever verdachte organisaties kunnen gaan in de demokratische rechtsstaat die we voorstaan.

Tot rassenhaat aanzettende politieke groepen horen in onze politieke demokratie, die haar bedreigde minderheden aktief wil beschermen, principieel niet thuis.
Naast de politieke bestrijding die voorop dient te staan, zal bij voldoende bewijs een verbod via de rechter moeten komen.
In dat verband lijkt een gedegen van rechtswege uitgevoerd onderzoek naar de handel en wandel van de Centrumpartij op zijn plaats. Een verbod van de Centrumpartij langs juridische weg is wat de PvdA betreft dringend gewenst.
Ook deze ellende willen we - samen met andere maatschappelijke groepen en partijen - ten principale keren!